

Етика в наукових дослідженнях: від теорії до практики

Луцик Владислав Володимирович

Група ПГПБк-22-211, факультет оперативно-рятувальних сил

Нещодавно я знайшов цікаву, на мою думку, тему як для мене, так і для більшості студентів та курсантів, учнів. Назва цієї теми “Етика в наукових дослідженнях”, або, іншими словами, академічна доброчесність, і я хотів би розповісти про неї.

Почнемо з початку. Етика в наукових дослідженнях або наукова етика — сукупність норм, моральних принципів і правил, визнаних науковою спільнотою. Наукову етику розглядають передовсім відносно проведення наукових досліджень ученого і оприлюднення (публікацій) їх результатів. [4]

Етика в науці поєднує в собі:

- права та обов'язки наукових працівників;
- наукову чесність;
- конфлікт інтересів;
- дотримання етичних норм і стандартів;
- подання офіційних скарг [1-6].

Актуальність цієї теми проявляється у різних причинах таких як: нереалізовані ідеї, котрі бажано втілити в життя; як конфлікти, де потрібно намагатися бути посередником; як дилеми, які потрібно зрозуміти та розв'язати; як сумнівна поведінка, яку необхідно обмежити і виправити; як непрофесійна поведінка тощо [6].

Чим більш людина знайома з науковою етикою, тим краще створюються роботи, відбуваються дослідження. Етика впливає на якість та довіру до наукових робіт, оскільки без неї неможливо повністю оцінити роботу, неможливо впевнитися в достовірності інформації

Звісно, люди намагаються запобігти плагіату та науковим шахрайствам. Для цього вони застосовують різні заходи. Ось декілька з кроків до них:

- заходи для заборони реклами та поширення шахрайських освітніх послуг

- оновлення нормативно-правової бази, законів та практики в питаннях боротьби з шахрайством в освіті у закладах освіти

- запровадити систему моніторингу

Дані потрібно використовувати з розумом, ретельно перевіряти та зберігати конфіденційність. Оскільки за неправильно визначеними даними можуть слідувати погані наслідки. Це і як погіршення репутації самого автора дослідження, так і відповідальність перед законом. Неможна розповсюджувати конфіденційну інформацію про іншу особу без її згоди, бо за це передбачена кримінальна відповідальність (Стаття 182 КК України) [3].

Під час написання наукових робіт потрібно дотримуватися етики із колегами. Наприклад, якщо науковець допомагає з дослідження, то його потрібно приписати до роботи як співавтора. Але не кожна взаємодія при написанні наукової роботи є співавторством. Наприклад, для виконавців, чий спектр робіт обмежився тільки технічними питаннями, виділений спеціальний розділ – подяки. Співавторам характерні такі риси:

1. Співавтор приймає на себе відповідальність за якісний зміст матеріалу в частині, яку він підготував або за матеріал в цілому.
2. Співавтором дано офіційну згоду на опублікування тексту [2].
3. Співавтор вніс значний внесок за такими напрямками, як написання дослідження, проведення експерименту, підготовка тексту, його адаптація до вимог журналу, доробка, виправлення.

Інколи між науковцями виникають конфлікти інтересів. Ця ситуація може виникнути, коли вчений, під час своєї дослідницької діяльності, зацікавлений у певній вигоді - просування по кар'єрним сходам, фінансовий інтерес тощо. Така поведінка створює проблему та підриває авторитет науково-дослідної сфери.

Наведу приклад: дослідник має родича, що працює в організації, продукт якої автор досліджує [5].

Наукова етика починає формуватися ще в школі, там закладається фундамент для її подальшого розвитку. Тому можна сказати, що освіта безпосередньо впливає на забезпечення етичної наукової практики. Саме через

це потрібно заохочувати людей до збереження академічної доброчесності. Від якості навчання, подачі матеріалу та заохочення залежить подальший розвиток людини, як науковця.

Підведемо підсумки. Етика виконує ключову роль у написанні наукових робіт.

Без неї усі дослідження, статті були б схожими або недостовірними. Саме завдяки науковій етиці сучасна наука знаходиться не на останньому місці. Важливо сформувати в суспільстві науковців етичну свідомість. Це покращить рівень освіти, науки нашої країни. Допоможе вийти на рівень провідних країн світу. На сьогодні наукова спільнота розвилась до того рівня, щоб запропонувати проект “Кодекс наукової етики”. На даному етапі він знаходиться на етапі обговорення, та скоро набуде чинності. Наука як вид діяльності має чітку позицію: для вченого найважливіша позиція – це істина. Українські науковці дотримуються таких моральних цінностей, як: справедливість, цілеспрямованість, повага до інших вчених, чесність. У майбутньому будуть підняті питання відносин вчених між собою та з суспільством.

Список використаних джерел

1. Роль наукової етики в сучасних економічних дослідженнях / Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка” за заг. ред. В. В. Семеніхіна, А. Б. Почтовюк.
2. Етичні проблеми співавторства / 2021 р. Компанія «SOER Publishing». Доступно: <https://soer-publ.com.ua/uk/blog/etichni-problemi-spivavtorstva/>.
3. Конфлікт інтересів та його складові її / 2022р. Доступно: <https://wiki.nazk.gov.ua/?cat=148>.
4. Зміст поняття «наукова етика» / 2010 р. Доступно: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10771/>.
5. Що таке конфлікт інтересів у дослідженнях? / 2021 р. Доступно: <https://nim.media/articles/shcho-take-konflikt-interesiv-u-doslidzhennyakh>.

6.

Наукова

чесність.

Доступно:

https://pidru4niki.com/70383/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/naukova_chesnist.